

Emléktáblát avattak Bátorkeszin

► „Erkölcsi kötelességünk a mai fiatal generációt megismertetni az akkori történe-
ssel, hogy megértse, a legegység érték túl minden más, az emberi élet.” – Labancz
Roland, polgármester. A képen bátorkeszi zsidó leszármazottak, valamint a főszerző
Zsok Gizella. Írásunk a lap 4. oldalán. Fotó: Buday Mária/www.korkep.sk

Chanuka Komáromban a Pressburger Klezmer Banddel

A Komáromi Zsidó Hitközség idei chanukai ünnepségét 2019. december 22-én,
vasárnap 14:30-kor tartjuk a Menházban. Az első gyertyagyújtásra a gyerme-
keket és a felnőtteket egyaránt várjuk.

Program:

- a Pressburger Klezmer Band koncertje
- gyertyagyújtás
- gyermek foglalkozás
- hagyományos ünnepi ételek elfogyasztása

A belépés díjtalan. A program Bethlen Gábor Alapkezelő, Komárom városa a JHF, a
JCD, JDC, az EZRA Alapítvány és a Kisebbségi Kulturális Alap támogatásával valósul
meg. Ünnepeljenek Önök is velünk! ◀

Szerkesztői gondolatok

Feleséggemmel
kora reggel in-
dulunk a Bálint
Házba. Segíték majd
neki egy délelőtti
gyerekprogramon,
Ábrahámot alakítom
a Tóra-napi állomá-
sos játékok keretében. Előszedjük a
gondosan előkészített kellékeket,
lassan megérkeznek a madrichok is.
A bevezető előadást gyakorolják.
Mennyi ilyenben vettünk részt mi is
anno, no, de ideje átadni a staféta-
botot a fiatalabb generációnak. Most
már ők „másznak” fel a színpadon
felépített Szináj-hegyére, ők alakít-
ják a népet, a történet további sze-
replőit. Mi meg csak állunk a háttér-
ben, régi programokon merengve.
Befutnak az elsősök is, kíváncsi te-
kintetek fürkészik a bemutatót,
majd megindulnak az állomások fe-
lé. Fejtörőket oldanak meg, horgász-

PASZTERNÁK
ANDRÁS

nak, rajzolnak, ügyességi feladatban
mérlik össze az erejüket. S ami talán a
leglényegesebb, mindeközben tanul-
nak, továbbadjuk és továbbviszik a
hagyományokat, megjegyzik a Tóra
szereplőinek nevét, és bízunk benne,
a történeteiket is. Így él tovább a tra-
dició generációról generációra. Az ál-
lomásos részre szánt idő hamar elre-
pül. Vár még a tanulókra egy kis hó-
ratánc és a jól megérdemelt jutalmak
átvétele. Miközben a háttérből már
hallani az izraeli zenét, leveszem Áb-
rahám fejedőjét, „korhú” ruháját és
rohanok dolgozni... ◀

Közösségi mozaik – kép(ek) a hitközség múltjából –

► 11 éve történt 2008 decemberében: Chanuka első napján gyűlt össze a komáromi zsidó közösség, a Menház felújítása miatt a helyi Európa Szállodában, hogy közösen gyűjtsa meg az első chanukai gyertyát. A hagyományosan legvidámabbnak tartott ünnepen a zsúfolásig megtelt teremben Paszternák Tamás, a KZSH koordinátora köszöntötte a városunkból, Tatáról, Tatabányáról, Vérteskethelyről, Budapestről és Győrből érkezett vendégeket, akik között számos rég vagy eddig még soha nem látott barátunkat üdvözölhettük. Vendégelődönk a Chanuka ünnepének eredetéről és mai üzenetéről beszélt, majd meggyújtottuk az első chanukai gyertyát. A Maoz curt már közösen énekelték a megjelentek. A terített asztalról nem hiányzott a fánk és egyéb finomságok sem.

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

Belföldi átutalás Szlovákiából:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa vagy

10103804/5200 – OTP Slovakia

Nemzetközi átutalás külföldről:

Cím: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Bakunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

vagy

IBAN: SK5252000000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX

Bankunk címe: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Faliújság rövid hírek

A HH-t, a KZSH-t és a Shalom klubot támogatták: Tamara Zusková (Dečín) és anonimitásukat kérő adományozók. Köszönjük!

Új könyvekkel bővítettük a Spitzer Béla Kiskönyvár állományát. Várjuk Olvasóinkat!

Megkezdődött a 2020-as év pályázataink benyújtása. Várjuk programötleteiket a következő naptári évre.

A Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetsége novemberben Zsolnárt tart vezetőségi ülést.

Megújult a Mikve környezete az Eötvös utca 9-es házban

Támogatóink / naši sponzori:

Megvalósult a Magyar Kormány támogatásával

KULT
MINOR

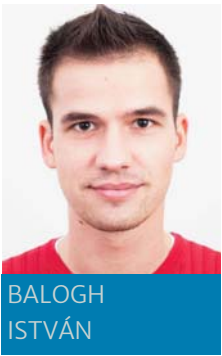
FOND NA PODPORU KULTURY NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN

NADÁCIA
EZRA

„Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín“

Hitközségi Híradó – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja, alapítva 5756-ban (1996), **főszerkesztő:** Paszternák Tamás (tamas.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak:** Haas Judit, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő:** Saláth Richárd, **olvasószerkesztő:** Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Katarína Potoková (Nitra), **nyomtatás:** Nec-arte Kft., Komárom, a **KZSH címe:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel./fax: 00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. Alapítva 5756-ban. **Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!**

Nagyünnepek 5780 – 2. rész

BALOGH
ISTVÁN

Hölgyeim és Uraim! Tisztelettel és szeretettel köszönöm önöket Kol Nidré estéjén! „Mert ezen a napon szerez engesztelést értetek, hogy megtisztítson benneteket; minden vétkeitektől megtisztultok az Ő.való színe előtt.”

Olvashatjuk a Tórában, Mózes III. könyvében, a Vájk-rában a 16. fejezet 30. mondatát. Bölcsseink figyelemre méltó magyarázata

szerint azonban Jom Kippur révén az I.ten ellen elkövetett vétkekért nyerhetünk bocsánatot, az embertársaink ellen elkövetett bűnünket e nap csak akkor engeszteli ki, ha előbb jóvátesszük azokat: Megtérítjük az okozott kárt, kijavítjuk az elkövetett hibát, őszintén megbánjuk és bocsánatot kérünk azért, amit elkövettünk egymás ellen.

Ünnepi liturgiánk telve van a bocsánatkérés és a megbocsátás szavaival. Héberül a bocsánat: Szlichá. A szlichot – jiddis kiejtéssel szlichesz – közösségi imák összessége, melyekben az Ő.való megbocsátásáért fohászkozunk.

A megbocsátás lehetőségére és saját felelősségére gondolunk ilyenkor, amikor Jom kippur előestéjén, Kol nidrékor a zsinagógába jövünk. Fehérbe öltözik az ima háza és fehérbe öltözik a lélek. Ilyenkor énekeljük az angliai Yorkban 1190-ben mártírhalált halt Joigny Jom Tov rabbi Omnam kén című himnuszát: „Bűnünk felhőként szálljon el, s a megváltott nép hallja meg szavadat: megbocsátok!” – Héberül: Szolácti.

„Megbocsátok” – ezt a szót kimondani talán könnyebb, mint valóban megélni. Hogy vajon őszintén bocsánatot kérni könnyebb-e, vagy őszintén megbocsátani? – ez bizonyára egyénenként változik.

A bocsánatkérés – megbocsátás első tórai epizódja Mózes első könyvében, a Brésitben, Jákob és Ézsau történetében olvasható.

Az ősi történet minden korban megjelenő konfliktusokat jelenít meg: testvérek rivalizálását, szülők és gyermekek kapcsolatát. Tudjuk: Izsák és Rebeka házasságából két gyermek született: az elsőszülött Ézsau és a másodsülött Jákob. Az ókorban ez magától értetődő öröklési rangsort jelentett. Ézsau azonban meg gondolatlanul egy tál lencséért adta el el-

sőszülöttségi jogát, majd felnőve, Jákob ősapánk, anyja, Rebeka segítségével kicselezte Ézsaut, és megszerezte az atyai áldást is. Úgy is mondhatnánk, hogy kismemizte az egzisztenciális és financiaális kérdésekben kevésbé tehetséges, kevésbé élesesű testvérét.

Tettét azonban nem merete felvállalni, félt Ézsau haragjától, talán fizikai erejétől is, ezért inkább megszökött, és hosszú évekig a rokonságnál húzta meg magát. Két évtized alatt mindkét fiúnak családja, feleségei, gyermekei lettek. Jákob pedig miután leteltek az apósághoz fűződő szolgálati évek, úgy döntött, visszatér szülőföldjére. Látni akarta idős szüleit, át akarta venni az irányítást a megszerzett jussa felett.

Eljött az idő, amikor újra kénytelen volt testvére szemébe nézni, és rettenetesen félt ettől a viszontlátásról. A találkozásra a maga, korábban megszokott, taktikus módján gondosan felkészült, erről a Szentírás részletesen beszámol: „Két táborra osztotta embereit, valamint a nyáját és a barmokat. Így gondolkozott: „Ha Ézsau eléri az egyik tábort és legyőzi, a másik tábor megmenekül.” Ezt követően nyájából bőséges ajándékot választott ki: kétszáz kecskét, húsz bakot, kétszáz bárányt és húsz kost, harminc szoptató tevéet csikójával, negyven fiatal tehenet, tíz bikát, húsz szamárkancát és tíz szamárcsikót. Ezeket nyájanként külön-külön átadta szolgálóinak, s azt mondta nekik: „Vonuljatok előttem és hagyjatok tércőzt az egyes nyájak között.” Az elsőnek megparancsolta: „Ha bátyám, Ézsau találko-

zik veled és megkérdezi: Kié vagy, hová mégy és kiéi előttem az állatok, akkor így felelj: Szolgádé, Jákobé. Ez az ajándék, amit uramnak, Ézsau-nak küldött, ő maga utánunk jön.” És így tovább a többieknek is. Így gondolkodott ugyanis: Az előttem járó ajándékkal jóindulatra hangolom, és csak azután jelenek meg előtte. Talán így barátságosan fogad.”

Hogy Jákob mit érzett, azt nem tudjuk, de hogy az ajándékokban jobban bízott, mint saját magában, az elég bizonyosnak tűnik.

A következő éjszaka azonban különös fordulatot hozott. A szöveg talányos megfogalmazása szerint Jákob éjjel egy angyallal harcolt, vagy – egyes értelmezések szerint a tulajdon lelkiismeretével, melynek végén új nevet kapott: Izrael, azaz, az I.ten harcosa.

Másnap felkelve átértékelte korábbi cselekedeteit és úgy döntött, véget vet a taktikázásnak, vállalja tettei következményeit, bármilyen súlyosak is legyenek:

„Jákob fölemelte szemét és körülnézett. Ott jött Ézsau négyszáz emberével. A gyerekeket elosztotta Lea, Ráchel és a két szolgáló között. A szolgálókat gyermekeivel az élre állította, utána Leát gyermekeivel, és végül Ráchelt Józseffel. Ő maga előre ment, és hétszer meghajolt a földig, amíg közel ért testvérehez.”

Arra, ami ezután történt, valószínűleg a legkevésbé sem számított:

„Ézsau eléje sietett, megölelte, nyakába borult és sírt. Azután fölnézett, és látta az asszonyokat meg a gyerekeket, és megkérdezte: „Kik ezek veled?” „Ezek a gyermekeim – válaszolta –, akikkel Isten megajándékozta szolgálódat.” Erre a szolgálók gyermekeikkel odamentek és meghajoltak. (...) Erre ő megkérdezte: „Mit akartál azzal az egész táborral, amellyel találkoztam?” „Kegyelmet akartam találni uram színe előtt” – válaszolta. Ézsau ezt mondta: „Több van nekem, testvér, mint amennyi elég, maradjon meg neked, ami a tied.”

Miközben Jákob húsz évig hurcolta magában a bűntudatot, és rettegett az egyszer elkerülhetetlenné váló szembenézéstől, Ézsau ezalatt megbocsátott neki a távolban, és a testvéri szeretet őszinte könnyeivel fogadta őt ismét. Mert van olyan emberi kötelékek, amelyek fontosabbak számunkra az időleges sérelmeknél is.

(Folytatás a 6. oldalon.)

Emléktáblát avattak Bátorkeszin az egykori zsinagóga épületén

November 3-án, vasárnap délután mélyreható ünnepi rendezvényre került sor Bátorkeszin. A Pro Futuro Villa Kezw PT, Bátorkeszi Község Önkormányzata, és a Komáromi Zsidó Hitközség együttes szervezésében emléktáblát avattak az egykori zsinagóga épületén.

A zsinagóga sajnos elvesztette eredeti funkcióját, hiszen a községben egyetlen zsidó család sem él már. Az építmény a szocializmus idején néhány évtizedig kultúrházként szolgált, jelenleg pedig az Euro PRESS B.K. üzeme működik benne.

Mindennek ellenére a falán elhelyezett emléktábla ünnepélyes leleplezésére Európa számos szegletéből érkeztek vendégek, így Magyarországról, Ausztriából, Angliából, sőt, a távoli Izraelből is, akik az egykori bátorkeszi zsidó közösség leszármazottai. Persze nem maradtak el a hazai zsidóság képviselői sem, így jelen voltak a pozsonyi, a galántai, a komáromi közösségek tagjai is. Rajtuk kívül Bátorkeszi keresztény, valamint nem hívő lakói is nagy érdeklődést mutattak az esemény iránt, így közel száz fős tömeg vett részt az ünnepi ceremónián.

A rendezvényt Zsok Gizella a Pro Futuro Villa Kezw PT elnöke nyitotta meg, majd átadta a szót a falu polgármesterének. Labancz Roland először magyarul, majd szlovákul, végül angol nyelven szólt az ünneplő tömeghez:

„Emléktáblát avatni jöttünk ide és emlékezni. Hetvenöt évvel ezelőtt olyan események történtek... amelyekre azóta sem találja sem a magyarzatot, sem a mentséget senki..."

Bátorkeszin a zsidóság története gazdag múltra tekint vissza. Az első zsidók még a 17. század folyamán érkeztek a településre... az 1736. évi összeírás szerint 6, 1760-ban pedig 19 zsidó család élt Bátorkeszin. A helyi zsidó közösség lélekszáma innentől kezdve fokozatosan növekedett 1840-ig, amikor elérte a 324 főt. Utána azonban csökkenni kezdett, mert a zsidók fokozatosan a közeli nagyobb városokba költöztek. Bátorkeszin... 1930-ban 130 zsidó élt...

Hetvenöt évvel ezelőtt, 1944 májusában a csendőrök a helyi zsinagógába gyűjtötték össze a zsidókat, és június 16-án illetve 23-án először Párkányba, majd onnan Lévára vitték őket.

A végül Auschwitzba deportált zsidók kö-

zül csak kevesen éltek túl a megpróbáltatásokat. 1948 után nem maradt zsidó lakosa Bátorkeszinek.

Labancz Roland a beszédében elhangzott felvetésére, hogy miért is fontos Bátorkeszi jelenében ez az emléktábla, a következőket fogalmazta meg:

„Bátorkeszin is, de mindenütt, ahol a történelem eme tragédiája valóság volt, erkölcsi kötelességünk, hogy egy-egy pillanatra megálljunk és megemlékezzünk. Erkölcsi kötelességünk a mai fiatal generációt megismertetni az akkori történésekkel, hogy megértse... a legelemibb érték túl minden másón, az emberi élet. Ez a szörnyű történelmi tapasztalat arra tanít minket, hogy a gyűlöletnek, diszkriminációnak és a rossz szándéknak soha nem szabad teret adni...“

A polgármester végül egy Martin Luther King gondolattal zárta ünnepi beszédét:

„Van egy álmom, hogy négy kicsi gyermek egy olyan világban nő majd fel, amelyben nem bőrszínük szerint, hanem jellemük alapján ítéltetnek majd meg. Isten minden gyermeke, feketék és fehérek, zsidók és nem zsidók, protestánsok és katolikusok képesek lesznek majd megfogni egymás kezét...“

Labancz Roland ünnepi megemlékezését követően a Komáromi Zsidó Hitközség al-elnöke, Novák Tamás szólt az egybegyűttekhez. Rövid történelmi összefoglalóban rámutatott azokra a tudós személyiségekre, akik a bátorkeszi és komáromi hitközségeket összekapcsolták. Ezzel egybekötve megemlékezett az ártatlanul elpusztított áldozatokról, akik a koncentrációs táborokban lelték halálukat, akik hitüknek megfelelően soha nem lehettek eltemetve, mert testük füstté, hamuvá vált. Rámutatott a folyamatában lévő ünnepség november 3-i időpontjának jelentőségére, amely közvetlenül mindenszentek és a halottak napját követi, amikor is százezrek keresik fel a temetőket, hogy leróják kegyeletüket szeretteik nyughelyénél. Most az avatandó emléktábla helyet teremt, ahol megemlékezhetünk a bátorkeszi zsidóság ártatlan áldozatairól.

A cikket a www.korkep.sk engedélyével közöljük.

Az ünnepségen közreműködött még Darvas István főrabbi Budapestről, aki az előzőkhez hasonlóan szólott a zsidók megpróbáltatásairól, a holokauszt áldozatairól. Az ünnepi beszédekét követően került sor az emléktábla leleplezésére, melyet a község polgármestere, Labancz Roland, az Izraelből érkezett Miri Turčan és hozzátartozója, valamint az épületben jelenleg működő kisüzem társtulajdonosa, Cséplő Zoltán közösen hajtott végre.

Az emléktábla előtt a Bátorkesziről származó Miri Turčan megható gondolatokat hallhattuk - férje tolmácsolásában. A rendezvény színvonalát nagyban emelte Kulin Eduard, a komáromi Művészeti Alapiskola tanárának hegedűjátéka, aki John Williams szerzeményét adta elő a Schindler listája című filmből.

Emellett érdemes még megemlíteni Zsok Gizella nyitóbeszédében elhangzott verset is:

Itt jókat alszunk, mert itt örök az álom,
Örök a szél és a lomb a fákon,
Örök a magány és örök az emlék,
Bennünket lágyan ringat a nemlét.
De ha gondolsz ránk, mi felébredünk,
De ha gondolsz ránk, érinted kezünk,
De ha gondolsz ránk, abban örömet lelünk,
De ha gondolsz ránk, akkor itt vagy velünk...
(Maurice Maeterlinck)

A megható ünnepség Darvas István főrabbi héber nyelvű imájával ért véget, ezt követően a Zsidó Hitközség tagjai egy-egy követ helyeztek el a leleplezett tábla alatt. A falu lakói pedig a helyi hagyományokhoz híven, mécseseket, gyertyákat gyújtottak és virágokat helyeztek el az új kegyeleti emlékhelyen. ◀

Buday Mária

A cikket a www.korkep.sk engedélyével közöljük.

Emléktábla-avatás Bátorkeszin

Beszélgetés Zsok Gizellával

Zsok Gizellának hívnak. Jelenleg Bátorkeszin élek. Az ELTE-n végeztem könyvtár és új- és legújabbkori történelmi muzeológia szakon. A diplomamunkámat a bátorkeszi zsidó közösség történetéből írtam. Munkahelyeim leginkább a könyvtárossághoz, műemlékvédelemhez, médiához és a közigazgatáshoz kötöttek. Jelenleg szabadidőmben a településünkön alapított polgári társulás a Pro Futuro Villa Kezw tagja és elnökeként tevékenykedem. Kérjük, mutassa be olvasóinknak a bátorkeszi zsidóság múltjának legfontosabb állomásait.

Bátorkeszre, amely 1532-től a 19. század végéig mezővárosnak számított, a 17. század végén kezdtek zsidó családok költözni. Hivatalosan az akkori birtokos, a herceg Pálffy család engedélyezte letelepülésüket 1712-ben. Első ismert rabbija ELIAHU ZAHLEN (vagy Zalin), nagyváradi rabbi volt, aki itt is hunyt el 1786-ban. Jelentős műveket írt, de a legismertebb egy héber nyelvű matematikai tankönyve M'lechet Mahshevet címmel, amely 1766-ban Frankfurtban jelent meg.

A legjelentősebb időszak a 19. századra tehető. Ekkor Bátorkeszin volt héder, tal mudtóra, jesiva, nőegylet, Chevra Kadisa, 1840-től egyosztályos elemi iskola. Az ortodox zsidó hitközség létezése alatt négy zsinagóga és öt imaház létesült. Az utolsó zsinagóga a 19. század végén épült. De volt a hitközségnek mikvéje és bet midrasa. Természetesen a zsidó lakosság jelentős szerepet vállalt a település gazdasági és kulturális életében. A helyi sörgyár, szeszgyár részvényesei voltak, kis és nagykereskedők működtek a településen. Alapító tagjai voltak a helyi kaszinónak/értve itt a kultúra színhelyét/, polgári olvasóköriek, de pl. a Bátorkeszi Takarékpénztárnak, 1919-ben ők alapították a Bátorkeszi Sport Egye-

sületet – vagyis a focicsapatot. Egy 1889-ben keltezett névjegyzékben, amely a bátorkeszi képviselőtestület választott tagjai és szavazati joggal bíró tisztviselőinek nevét tartalmazza, találunk több izraelita vallásút, akik tanácsosok voltak a testületben. Az anyakönyvi kerületéhez tartozott a környék 18 kisebb települése is. Az első világháború 9 hősi halottat követelt a közösségtől. A két világháború között itt jelent meg az Emek Halóchó (Emek HaHalacha) című héber nyelvű, Reich Izrael által szerkesztett folyóirat.

Létszámát tekintve többféle statisztika létezik. A legmagasabb a 600 lélekszámú hitközség (itt valószínűleg már az ortodoxia mellett a neológok is szerepelnek – forrás a Zsidó lexikon). Az I. Csehszlovák Köztársaság alatt nagyobb volt a kitelepülés, főként közeli és távolabbi városokba.

1944 májusában a csendőrök a helyi zsinagógába gyűjtötték össze a zsidókat, és június 16-án illetve 23-án először Párkányba, majd onnan Lévára vitték őket. A végül Auschwitzba deportált zsidók közül csak kevesen éltek túl a megpróbáltatásokat. Az alijázás után egy zsidó lakos maradt Bátorkeszin, de sajnos egy szerencsétlen motorbalesetben elhunyt.

Hogyan jött a mostani emléktábla állítás ötlete? Kik segítettek a megvalósításában?

Polgári társulásunk, a Pro Futuro Villa Kezw, Bátorkeszi történelmével, családok történetével foglalkozik. Gyűjti a fellelhető tárgyi, képi anyagokat és többek között egy zárt Facebook csoportban <https://www.facebook.com/groups/592040437598256/> és egy közösségi oldalon <https://www.facebook.com/tajhazbatorkeszi/> tesszük nyilvánossá a dokumentumokat, fotókat, adatokat. Megemlékezünk a különböző évfordulókról, akár az fb-n keresztül, akár kiállításal, rendezvénnyel. Maga az emléktábla állítása is ilyen módon született. Hiszen sajnos ebben az esztendőben 75 éve, hogy elhurcolták és meggyilkolták Bátorkeszi zsidóságának jelentős részét. A rendezvényt a polgári társulás tagjai készítették elő és bonyolították le.

Hogy fogadták az ötletet a település lakói és vezetői?

Az utolsó önkormányzati választásokkor Bátorkeszi lakosságának támogatásával önkormányzati képviselő lettem. A testület elé terjesztettem az emléktábla állításának javaslatát. Képviselőtestületünk egyhangúan megszavazta a megvalósítást, beleértve a tábla költségeinek fedezését is. Úgy érzem, hogy ez a hozzáállás nagy pluszt jelentett a terv megvalósításában. További pozitív hozzáállást tapasztaltunk a Cséplő család részéről. A család cége az Euro Press Kft. a tulajdonosa az egykori zsinagóga épületének. Ennek a falán került elhelyezésre az emléktábla. A család anyagiakban is hozzájárult a rendezvényhez. Lehet, hogy voltak negatív hangok a lakosság körében, de részemről csupán pozitív véleménnyel találkoztam. Már sajnos alig élnek olyan lakosok, akik emlékeznének a bátorkeszi zsidóságra. Számukra fontos volt, hogy legalább így megemlékezhetnek róluk.

Milyen állapotban van a helyi zsidó temető? Ki gondoskodik a karbantartásáról?

A bátorkeszi temető aránylag jó állapotban van. Körölbőlül 4-5 esztendeje a falu kapott egyszeri támogatást a Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetségétől, Pozsonyból. Ekkor a település alkalmazottjai illetve önkéntesek végeztek egy nagyobb felújítási munkát – elkészült a vasból készült kapu, a vadhajtásokat eltávolították a 0,8 hektáros területéről. Sajnos a későbbi

Drozd Milan felvétele

Drozd Milan felvétele

években a falunak nem sikerült munkáit megtartani, ezért a temető állapota stagnált. Az évforduló kapcsán gondoltuk úgy, hogy társaságunk próbálja egy kicsit áttekinthetőbb állapotúvá tenni a temetőt. Tagjaink Gál István, Kurcz Ervin és madari támogatónk Szuri Dezső voltak azok, akik a munka nagy részét elvégezték. Mi lányok /Varga Júlia, Mellék Zsuzsanna és jómagam/a temető rendbetételében és az egész rendezvény előkészítésében a fizikailag könnyebb munkát végeztük.

Hol sikerült leszármazottakat találni?

A leszármazottak utáni „nyomozást” nagyban segítette az internet, a Facebook. Nyár elején készült egy videofilm a temetőről (<https://youtu.be/EYDSZTRv9Qo>) melyet társulásunk tagja Gál István készített. Ezt a videofilmet feltettük több Facebook

csoporthoz, itt Szlovákiában, Magyarországon és Izraelben, azzal a megjegyzéssel, hogy novemberben mire készülünk. Régebbi kapcsolatok is léteztek már, pl. a Binetter illetve a Schmelcz család leszármazottai. Az emléktáblaavatásra Izraelből, Ausztráliából, Magyarországról, Ausztriából, Nagy-Britanniából és természetesen Szlovákiából érkeztek leszármazottak. Többen jelezték, hogy most nem sikerült eljönniük, de felkeresik majd Bátorkeszti. Az emléktábla avatáson képviselték magukat a komáromi, galántai, dunaszerdahelyi és a pozsonyi hitközség tagjai, akinek rokoni, baráti és mondjuk történelmi kapcsolatban is voltak az egykori batorkeszti hitközséggel.

Milyen tervei vannak a jövőben ezen a területen?

szetessé válik. Megkönnyebbüléssé, majdnem örömmé, mintha valami fájdalmas betegségből, keserű fekélytől szabadultunk volna meg.” – Nemes Nagy Ágnes szavai lélektani szempontból jól megvilágítják Ézsau megbocsátását, és segíthetnek megérteni a saját érzéseinket is egy-egy élethelyzetben.

A megbocsátás nem azt jelenti, hogy elnézzük az okozott bántalmakat, vagy úgy teszünk, mintha semmi sem történt volna, inkább azt, hogy túltesszük magunkat a sérelmen. A megbocsátás talán valami olyasmi, melyben lemondunk a revans kereséséről és felismerjük a meg nem bocsátással járó következmények, az ébren tartott negatív érzések, a düh, harag, frusztráció lelkünket romboló hatásait.

Mindenképpen a temetőt szeretnénk rendbehozni. Természetesen ehhez nemcsak lelkesedés, hanem anyagiak is szükségesek. Sajnos nem kevés. Ugyanis a temető téglából épített kerítése enyhén szőlva hézagossá vált. A régebbiek még tűrhető állapotban, viszont a 20. század elejiek, melyek főként gránitból készültek, eldőlve a földön. Hogy természet, vagy emberi kéz „munkája” ma már nem lehet tudni. A kezdeti munkákhoz támogatást kaptunk néhány család leszármazottaitól, ú.m. Gary Binettertől, Turčan családtól (Dick család leszármazottai) illetve a Korossy családtól (Schmelcz család leszármazottai). Mindenképpen pályázni szeretnénk, ahol lehet. Ehhez a tisztelt olvasók ötleteit is várjuk a gbzsoch@gmail.com címen. Nagy segítség számunkra bármilyen információ.

Több leszármazott első alkalommal volt őseinek szülőföldjén. Nagyon rövid volt az idő, amit itt töltöttek. Esély sem volt számukra megismerni Bátorkeszi mai arcát, a ma települést. Ezért szeretnénk legalább évente egyszer megszervezni a találkozójukat. Még nem tudjuk, hogy valamilyen nagyobb szabású batorkeszi rendezvényhez, vagy esetleg zsidó ünnephez kötjük. Ezt még a velük való egyeztetés után meglátjuk.

Itt szeretném megköszönni a komáromi hitközségnek a segítséget, melyet az emléktábla avatás előkészítésében nyújtott. Reméljük a 2015-ös kiállítás, az emléktábla avatás után egyre több közös rendezvényünk lesz. ◀

PT

(Folytatás a 4. oldalról.)

Megbocsátani pedig „nem olyan könnyű, néha lehetetlen. Hogy az idő segít. Biztosan. De nem olyan egyszerű a dolog; a megbocsátás nem pusztán lelki diszpozíció, erősen függ a körülményektől. Könnyebbé válik, ha a károsodás következményei életünkben megszűntek. Könnyebbé válik akkor is, ha a rossz következmények nem szűntek meg ugyan, de sikerült másban, máshol kárpótolni magunkat. Boldog ember könnyen megbocsát. Ha pedig ehhez a két lehető körülményhez egy harmadik is járul – most már csakugyan lelki tényező –, az úgynevezett lelkiismeret, a jóvátétel szándéka és cselekvése a vétő részéről, akkor a megbocsátás termé-

A megbocsátás korunk kiveszőfélben lévő emberi értéke, pedig nem csak a társas, de az egyéni életünk is könnyebb, felszabadultabb és egészségesebb lehet általa.

Még egy teljes nap áll előttünk, amíg az ég kapui bezáródnak, és eljön a „Kapuzárás” imája, a Neila, Jom Kipur alkalmat adhat arra is, hogy megpróbáljuk megőrizni, gyakorolni és megélni a bocsánatkérés és a megbocsátás képességét.

Ehhez kívánok mindannyiunknak sok erőt! Jó bepecsételtetést kívánok mindannyiunknak!

Köszönöm, hogy meghallgattak! ◀

Elhangzott a Wallenstein Zoltán teremben Yom Kippur előestéjén.

Kék-fehér hétköznapok

PASZTERNÁK
ANDRÁS

88. fejezet: Ó nagymami, drága nagymami...

(2012. szeptember 22.)

Fáziskésésben blogolok a Rosh Hashana miatti Internet megvonás következtében. Nem lenne teljes a Posztdok Napló, ha nem tenne említést egy fontos, kiemelkedő családi eseményről, amely pont az újszötendő első napjára esett ebben az évben.

Drága, szeretett nagymamánk 101. születésnapját ünnepelte szeptember 17-én. Senki ne gondoljon, olyan nagy „vigadalomra”, mint a tavalyi kerek évfordulón. Nem jött a tv, az újságírók hada... csak szép csendben betöltötte a százegyedik életévét.

Ha van a posztdok létnek egy meghatározó s fontos eleme, az mindenképpen az otthoni családi háttér, az emberek, akik féltő szemekkel követik mi is történik a távolba szakadt gyermekkel, unokával. Amikor tegnap délután szokásos Skype beszélgetésem folytattam apával, s nagymamával is váltottam néhány szót, megkérdezte: “S hogy érzed magad odakint?” Lehet-e szebben csengő mondatot hallani, egy 101 éves nagyitól, miközben kíváncsi tekintete megérteni próbálkozik az előtte lévő technikai vívmányt, s magát a tény, élőben láthatja és hallhatja a 2300 km-re lévő unokáját.

Abban, hogy kialakuljon az „Izrael-képem”, fontos szerep jutott nagymamának. Nappalijának közepén, az asztalon évtizedekig ott állt egy fából készült zenélődoboz, a tetején egy festett képpel, amely a Siratófalnál imádkozó embereket ábrázolt. Leírhatatlanul különös érzés volt megérinteni, kinyitni és meghallgatni a Hava nagila néhány taktusát. Élvezet volt hallgatni beszámolóját a nyolcvanas években, titokban tett szentföldi látogatásáról is. Történeteket Jeruzsálemről, a Ramat Ganban élő (ma már sajnos nincsenek közöttünk) rokonokról. Ki hitte volna gyerekefjével, egyszer majd ugyanazokon az utcákon sétálok.

Drága NAGYMAMI, drága NAGYMAMI, oly jó hogy köztünk élsz... Utólag is boldog születésnapot... bis 120!

(2012. szeptember 23.)

18:00, vége a napnak. Erőteljesen sötétedik, amikor kipörgetem magam az egyetem forgórácsos kapuján, köszönhetően a

hajnali óraátállításnak. Közel egy hónapig ugyanannyi az idő Pesten és Tel-Avivban. Miközben átvágok a négyes út felett, próbálom meghozni a döntést: Könyvtár vagy Otthon? Végül az előbbi mellett teszem le voksot. Rám fér egy kis kulturálódás. Bár a DAN társaság weblapja szerint a 60-as busz megáll a Rambam téren, nekem erős a gyanúm, hogy mégis inkább át kéne szállnom majd a 63-asra. A megérzés bejött, bár erre csak akkor eszmélek rá, amikor áthaladunk az Ayalon felett, s feltűnik az Azrieli három tornya. Sebjaj, átvágok a gyaloghídon, s felteszem a nap második eldöntendő kérdését: Könyvtár vagy Pláza? Rám fér egy kis irodalom. Lekanyarodtam hát a csigalépcső felé, irány a 63-as megállója. Az orrom előtt húz el a busz. 15 perc várakozás. Leszálljak vagy ne a Rambam téren? Hát te sem vagy egy határozott ember, Kispaszi barátom – dilemmázom a tel-avivi éjszakában. 19:00, úti célom utcájában bandukolok, a 40-estől kezdődik a házszámozás, a 20-asig kell lejutnom. Fel a harmadikra, az ajtóban utolérem Annát, a rég nem látott ramat gani szomszédot. Családi hangulatban várunk a nap szerzőjére és beszélgetőpartnerére. A belépő 20 sékel, mindezt közvetlenségével teszi még élményszerűbbé. A fiatal hallgatóság fel-felnevet mondatait hallva. Apropó, szívet melengető érzés látni a sok ifjonc arcát, talán kicsit meglepő is egy könyvklubban, a nagypapa korú előadók társaságában. Anna mellett további két szarvasi ismerős is van a “teremben”. Hát igen, a közös gyökerek.

Katz Á. László mesél az életéről, mókás történeteken keresztül mutatja be a nem mindig könnyű sorsát. A neves üzletember, hol visszatér a múltba, elmereng az ország alapítás pillanatain, hol a jelenből ragad meg egy-egy érdekes sztorit. Mindezt közvetlenségével teszi még élményszerűbbé. A fiatal hallgatóság fel-felnevet mondatait hallva. Apropó, szívet melengető érzés látni a sok ifjonc arcát, talán kicsit meglepő is egy könyvklubban, a nagypapa korú előadók társaságában. Anna mellett további két szarvasi ismerős is van a “teremben”. Hát igen, a közös gyökerek.

Ne meséld el az egész könyvet! – szól oda a szerző egyik barátja, a moderátor, az Új Kelet neves publicistája, Peer Gideon harmadik vagy negyedik kérdése után. Az ő könyve is beszerezhető ma este, veszek is egy példányt az Izraeli apróságokból. Zárásként elhangzik még pár kérdés a hallgatóság sorából, könyv dedikálás, baráti beszélgetések. ◀

FOLYTATJUK

DR. ORNA
MONDSCHAJN

Löwinger Mancsi szakácskönyvéből Téli levesek

November közepe, kint 30 fokos meleg van. Furcsa téli levesekre gondolni. Reméljük, hogy hamarosan megváltozik az időjárás és jó ok lesz finom meleg leves evésére. A sátoros ünnepek utolsó napján szokás, hogy a Sömoné Eszré imában kicseréljék azt a sort, amelyben kéri az Istent, hogy a reggeli harmatot cserélje ki az áldott esőre.

Ez nagyon logikus, mivel a régi időkben a földműves munkákat addigra be kellett fejezni, illetve a sátoros ünnepekig a termést már leszedték, a gyümölcsök már a tárolókban várnak, a földet el kell készíteni a jövő évi vetésre. Ezért imádkoznak az áldott esőért és a következő évi jó termésért.

A globális időjárás változásról sokan beszélnek, és még többen érzik a mindennapi életükben. Az egyetlen, aki makacsul tovább nyilatkozik minden alkalommal arról, hogy nincs semmi változás, az Trump, amerikai elnök. Pedig Kaliforniában nagy erdőtüzek, másutt nagy áradások arra mutatnak, hogy változások vannak. De ne menjünk messze, hanem közeli példákra mutatassuk be, mennyire nehéz megszokni a változásokat.

Október közepe felé az üzletekben már csak őszi meg téli ruhákat lehet találni. A nyári készletet visszaküldték a raktárba. A hírveréseken és a kirakatokban téli kabátok, meleg pulóverek és csizmák láthatók. A szomszédom, aki télen is jár a tengerpartra nyugdíjas barátokkal találkozik és együtt úszik pár kilométert, mesélte, hogy próbált új fürdőnadrágot venni, és a megszokott üzletbe nem talált, mert már nincs szezon. De a jó idő még nem fejeződött be, november közepén a tengerparton sokan élvezik a meleget meg a langyos tengervizet.

A vándormadarak Európából jövet a Felső-galili Chula tóban szoktak megpiheni, mielőtt folytatásig az utat Afrikába. A meleg időjárás miatt többen nem repültek Afrika felé, lehet, hogy a

radarjuk összekeveredett, és a meleg miatt azt hiszik, hogy már Afrikában vannak. Gyönyörű látvány a sok madár, de nagy kárt okoznak, a földműveseknek mivel ételt keresnek. De dicséret az itteni Rezervátum Védelmi Szervezetnek, akik gondoskodnak a madarakról, etetik őket csökkentik a károkat.

Mi optimisták vagyunk, tudjuk, hogy, ha késik is a tél, de megjön. Reméljük, hogy nem mutatkozik be erős széllel, nagy esőkkel és viharokkal. Várjuk, a barátságos, kellemes hűvös napokat, már elő lehet venni a téli ruhadarabokat. Már be lehet gyújtani a melegítő kályhákat, vagy átkapcsolni a klímát hűtésről a melegítésre. Várjuk a téli leveseket, a sok tápláló hozzávalóval, amelyek segítenek szerencsésen átvészelni a telet.

Téli lencseleves

Hozzávalók: 1 pohár vörös vagy sárga lencse, 2 sárgarépa. 1 közepes édesburgonya, 1 hagyma, só, bors, 1 evőkanál balsam-ecet, 1 kis doboz Alpro rizskészítmény főzéshez, víz kb. 1 liter, kevés olaj.

Elkészítés: Az olajban megpirítjuk a hagymát, hozzáadjuk a többi zöldséget meg, a lencsét és a vizet kevés sóval és borssal ízesítjük. Mikor megpuhult, levesszük a tűzről és hozzáadjuk a rizskészítményt és az ecetet. Botmixerrel összeturmixoljuk míg teljes krémes levest kapunk. Pár percig visszatesszük a tűzre, és ha kell, tovább ízesítjük. Lehet egy kevés édes piros paprikát. A tálaláskor megszórjuk frissen vágott petrezselyemmel. ◀

Konferencia Érsekújvárott

Ötödik alkalommal került sor 2019. november 4-én a Zsidó Kulturális Örökség Szlovákiában című konferencia megszervezésére, ezúttal Érsekújvárrban. A nagyszabású rendezvény főszervezője a Zsidó Kulturális Intézet és a Zsinagóga Alapítvány mellett az Érsekújvári Zsidó Hitközség. Az előadásokra a CSEMADOK székházában került sor.

A zsinagógai megnyitón köszöntötte a résztvevőket Igor Rintel, a SZLOZSIHISZ alelnöke, Érsekújvár alpolgármestere, Lang Tamás hitközségi elnök és Misa Kapustin rabbi. Ezt követően átadták az Eugén Bárkány – díjakat és plaketteket.

A konferencia első részében előadott: Lang Tamás, Pasternák Antal és Potoková Katarína. A szekciót vezette Maros Borský. A Nyitrai kerület zsidó kulturális öröksége című szekciót Peter Salner vezette. Előadtak: Hunčík Péter, Miroslav Ěliáš, Luboš Trubíni, Pavol Pös és Ludovít Chládek.

A kiállítások szervezéséről szóló részben Peter Maráky vezetésével előadott: Alexandra Homolová, Michal Vaňek, Martin Korčok, Maroš Borský és Jana Svantnerová. Köszönet a színvonalas konferencia szervezőinek. ◀

PZs

Po stopách židovstva pod Zoborom

Dostala som pozvanie vystúpiť na konferencii Židovské kultúrne dedičstvo na Slovensku, ktorá sa v tomto roku mala konať 4. novembra v Nových Zámkoch. Organizátor ma vyzval, aby som oznámila názov svojho vystúpenia. Do pozvánky. Po krátkej úvahe som napísala vetu, ktorá nadpisuje tento príspevok. V tej chvíli, ako som ho odoslala mailom, zmocnili sa ma pochybnosti. Stopy židovstva v našom kraji...ako ich vtesnať do krátkeho príspevku?

Ktoré miesta, mená a udalosti spomenúť, ktoré vynechať? Je to čestné voči histórii, voči tým, ktorí tu na tomto území kráčali oddávna, žili podľa starobyklých obyčajov našej viery? Učenci, aj celkom jednoduchí ľudia, majetní a chudobní, nábožní aj tí sekulárni. Veď strom je košatý a každý má v ňom svoje miesto a opodstatnenie. Každý výhonok, každý list... Ťažko z neho vynechať čo i len drobnosť. A tak som písala a prepisovala. A textu len pribúdalo...Pretože mojím cieľom bolo vzdať úctu mnohým generáciám židov, ktorí žili, pracovali, radovali sa aj smútili v starobylej Nitre i okolitých obciach na úpäti Zobora. V duchu spomienok na početnú a významnú židovskú komunitu, ktorú dve totality 20. storočia takmer vymazali z dejín, sa preniesť do prítomnosti a na miestach, ktoré boli pre ňu také samozrejme a zároveň posvätné, rozpovedať príbeh o tom, ako sa naša nevelká komunita usiluje o zachovanie dedičstva, ktoré nám tu zanechali.

Keď sa dnes v Nitre spýtate jej obyvateľov na symboly židovstva, najskôr sú rozpaky a potom dostanete dve odpovede: židovský cintorín na okraji sídliska Klokočina a vyše storočná neologická synagóga v centre mesta. (Podrobné informácie o nej, o jej tvorcoch, architektúre si môžete prečítať na našej webovej stránke www.znonitra.sk).

Jej osud je podobný osudu mnohých synagóg na Slovensku. No mala viac šťastia a po rekonštrukcii v roku 2003 sa stala nádherným mestským stánkom kultúry. Nie je už síce majetkom náboženskej obce, ale vďaka dobrým kontaktom s odborom kultúry mesta Nitry sme v nej ako doma. Usilujeme o to, aby nebola iba anonymnou galériou, ale pripomínala návštevníkom aj historické udalosti týkajúce sa židovstva v Nitre. Myslím, že sa nám to darí. A tak je dnes synagóga miestom našich nespočetných stretnutí s obyva-

telmi mesta a návštevníkmi pri príležitosti Dní otvorených dverí, Noci múzeí a galérií, Dňa európskeho kultúrneho dedičstva, festivalov hudby a krásneho slova, keď máme možnosť porozprávať im aj o našich dejinách. Zaujímavosťou tu je krok za krokom spoznávajú kus desaťročia tabuizovanej židovskej histórie. Usilujeme sa spoločne o to, aby návštevníci Nitry a synagógy nevideli iba nádhernú budovu, ale dostali aj adekvátne informácie o nás takpovediac z prvej ruky. Na podnet našej ŽNO a za našej „réžie“ vzniklo pred dvoma rokmi na bývalom chóre synagógy malé múzeum s kultovými predmetmi týkajúcimi sa sviatkov a textovými informáciami v slovenčine a angličtine, ktoré návštevníka uvedú do židovskej domácnosti. Na galérii, v priestore, kde bol dakedy bet ha midraš, je z podnetu mesta Nitry zriadená galéria z diel svetoznámeho izraelského umelca, nitrianskeho rodáka a čestného občana mesta, Shragu Weila. Točité schodište na galériu zdobia nitrianske „židovské“ pohľady výtvarníčky Aleny Bugárovej. Na prízemí privíta návštevníka posterová inštalácia o histórii synagógy a jej staviteľovi Leopoldovi Baumhornovi. Som hrdá na to, že naša nitrianska synagóga si zachovala svoj genius loci a návštevníci v nej oceňujú nielen vynikajúcu akustiku, ale aj ducha, ktorý v nej prebýva... a kniha návštev je plná pozitívnych ohlasov v rôznych jazykoch sveta.

Druhým symbolom je posvätné miesto posledného odpočinku niekoľkých generácií nitrianskych židov, jeden z najväčších židovských cintorínov na Slovensku, ktorý slúži svojmu účelu už hádam 250 rokov. Pamiatku obetí šoa pripomína pamätník, postavený v roku 1951. Podľa literárnych údajov je tu ploche asi 6 ha vyše päťtisíc náhrobných kameňov, dokladov dobového kamenárskeho umenia. V uplynulých rokoch bola ústredná časť cintorína zreštaurovaná, opravil sa dom smútku

a postavili chodníky. Denno-denne bojujeme s burinou, náletmi, schátranými a nebezpečnými starými stromami...Pretože prechádzka po cintoríne, založenom na kopci, nie je vôbec jednoduchá. Ani pre okoloidúceho, ani pre kosca...naš cintorín je pre verejnosť otvorený dvakrát do týždňa a návštevníkov je dosť, domácich aj zahraničných... Na zatiaľ poslednej komentovanej prehliadke 1. septembra t.r. sa zúčastnilo vyše 100 záujemcov o históriu z Nitry a okolia, ktorí sa živo zaujímali o pohrebné zvyklosti, ale najmä o osobnosti, ktoré tu odpočívajú. Miesto, ktoré mnohí roky s bážňou obchádzali, sa otvorilo dnešnej Nitre.

Vráťme sa však k „stopám“. Synagóga a cintorín nie sú jediné, ktoré dnes v Nitre pripomínajú našich predkov. Budovy, mená, osobnosti vystupujú z prachu dejín. Snažíme sa o to, aby židovstvo v Nitre nebolo už len kapitolou v učebniciach dejepisu...riadime sa citátom psychologičky Therese Jacobs-Stewartovej: „Nemôžeme zmeniť minulosť, ale môžeme vnímať jej stopy a akceptovať ju!“ Konferencia, na ktorej som mala česť vystúpiť, je krôčik k tejto večnej pravde. ◀

Katarína Potoková

Laureáti ceny Kehila v roku 2019 László Gyüszí ml.

Ďakujem za cenu, je pre mňa veľkou ctou, že som sa o ňu zaslúžil. Som knihovníkom a miestnym historikom. V súčasnosti pracujem ako zástupca riaditeľa Župnej a mestskej knižnice Attilu Józsefa v Tatabányi. (Predtým, v období rokov 1978 až 2010, som bol pracovníkom a riaditeľom Mestskej knižnice v Tate.)

Čo vás motivovalo k tomu, aby ste začali skúmať históriu židovstva v Tate a v okolí?

Motiváciou bol jednoduchý záujem o miestnu históriu, ktorý sa vo mne zrodil. V zbierke miestnej histórie knižnice v Tate som nadabil na zošítok tatianskeho rabína Izidora Goldbergera, v ktorom v krátkosti spísal históriu židovstva mesta Taty a Tóváros. Samozrejme, s odkazmi na svoje predchádzajúce štúdie a články. Po preskúmaní týchto odkazov som prišiel na to, v akom veľkom počte boli v živote mesta už od stredoveku prítomní Židia, resp. v akej významnej miere neskôr prispeli k zvýšeniu hospodárskeho a kultúrneho života mesta, zúčastňovali sa na športových podujatiach. Konkrétne riadili život mesta – spolupracujúc s grófskou rodinkou Eszterházyovcov.

Zachovali sa zdroje a materiály, o ktoré sa môže opierať odborník skúmajúci miestnu históriu obce?

Musím povedať, že sa zachovalo veľmi málo zdrojov. Izidor Goldberger v tejto malej publikácii, ale najmä v iných, väčších celoštátnych publikáciách bohato spracoval históriu židovstva v Tate. Čo je ešte stále – predovšetkým pre mňa – bielou škvrnou, je skutočnosť, že mnoho dokumentov uvádza v pôvodnom jazyku, ktorých preklad je problematický. Ale nezahŕňajú nás veľkým počtom dokumentov ani z neskoršieho obdobia. Platí to najmä pre

obdobie pred druhou svetovou vojnou a pre obdobie holokaustu. Pokúšali sme sa skúmať v archíve Ivánky pri Nitre, ale z dôvodu absencie systematizácie listín sme postupovali veľmi pomaly. Z drobných omrvínok sme sa pokúšali zrekonštruovať hodnovernú históriu. Tamojšie výskumy ešte čakajú na spracovanie.

Prečo ste považovali za dôležité zúčastniť sa na rekonštrukcii židovského cintorína v Tate?

Židovský cintorín v Tate bol pre mnohých z nás po dlhú dobu uzatvoreným a mystickým miestom. Napriek tomu, že je dodnes fungujúcim pohrebným miestom, ukrýva ešte stále mnoho tajomstiev. Predchádzajúce vedenie mesta považovalo za dôležité, aby sme túto atrakciu ukázali širokej verejnosti. Samozrejme, s ohľadom na židovské zvyky a tradície. A po úplnej rekonštrukcii, keď boli zrušené náhrobné kamene opäť postavené na pôvodné miesta, opravili sa plôtky, vyčistil cintorín od bujnejšieho porastu, sa mnohí začudovali: „Aký je krásny!“ – ak môžeme cintorín nazvať krásnym. A samozrejme, dôležité bolo aj to, že dnes už vieme, že na židovskom cintoríne v Tate odpočívajú predkovia svetoznámych ľudí... tj. „Sú tu ukrytí“.

Cenu Kehila vám navrhol udeliť Spolok maďarsko-židovského priateľstva Hanny Szenes. V rámci akého projektu ste spolupracovali?

Spolok organizoval viac podujatí, v rámci ktorých ma požiadali o spoluprácu a rátať s mojou pomocou – či už formou prednášky alebo odbornej konzultácie. Tieto práce som vykonával vždy nezištne, pomáhal som im, rozprával som sa s rôznymi ľuďmi, napr. v rámci spracovania histórie židovského obyvateľstva mesta Tatabánya (Felsőgalla). Tu musím osobitne vyzdvihnúť môjho priateľa a kolegu dr. Pétera Simonika, s ktorým sa vzájomne inšpirujeme, pomáhame si, a tak sa snažíme „vyfarbiť“ oné biele miesta.

Čo pre vás toto uznanie znamená?

Krátko povedané: veľmi veľa... Veľmi ma prekvapila už aj nominácia. To, že som túto peknú cenu uznania aj dostal, ma naplňa obrovskou pýchou. Aj vo svojom poďakovaní som naznačil: táto cena, ako to už vo všeobecnosti pri udeľovaní cien býva, je uznanie za prácu uplynulého obdobia... a zároveň inšpiruje, hovorí o tom, že moja práca mala a má zmysel, nabáda ma, aby som v nej pokračoval... a máme toho ešte veľa na práci... A je ešte zopár takých, ktorí pracujú na tom, aby sa židovská kultúra a tradície rozšírili v čo najväčšej miere medzi ľuďmi, aby spoznali tieto zvyky, kultúru a hoci aj gastronómiu.

Máte ďalšie plány v oblasti skúmania histórie židovstva?

Áno, plánov je dosť... ba dokonca som nedávno dostal takmer žiadosť v tom zmysle, aby sme sa spolu s priateľmi a kolegami pokúsili naše predchádzajúce štúdie vydať formou jednotnej publikácie... Toto, žiaľ, ešte nejaký čas potrvá, ale akonáhle bude výsledok tejto práce rukopisný, sľubujem, že dám o ňom vedieť. Veď táto cena ma zaväzuje aj k tomu, aby som referoval o svojich ďalších výskumoch a činnosti. ◀

PT

Komunitná mozaika – fotografie z minulosti našej obce –

► **Zázrak Chanuky v Komárne** – Do posledného miesta sa zaplnilo hľadisko Dôstojníckeho pavilónu na oslavách Chanuky 21. decembra 2014, ktorú usporiadalo ŽNO v Komárne. Mnohým sa ušlo iba miesto nastátie. Koordinátor programov Tamás Paszternák pozdravil prítomných, medziktorými bol primátor mesta Ladislav Stubendek a viceprimátor Béla Keszegh. Na začiatku vystúpili študentky gymnázia J. Selyeho. Nasledovalo vystúpenie bratislavského Pressburger Klezmer Bandu. Bol to fantastický koncert. Ich piesne boli kombináciou tradičnej židovskej hudby a temperamentných melódií juhu.

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia! Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa vagy
10103804/5200 – OTP Slovakia

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia
IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX
Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno
alebo
IBAN: SK5252000000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX
Adresa banky: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Nástenka krátke správy

Vydávanie Spravodajcu, ŽNO v Komárne a Klub Šalom podporili: Tamara Zusková (Děčín) a anonymní darcovia. Ďakujeme!

Knižnicu Bélu Spitzera sme rozšírili o ďalšie publikácie. Očakávame našich čitateľov!

Začalo sa obdobie podávania žiadostí o poskytnutie finančných prostriedkov na rok 2020. Očakávame vaše nápady týkajúce sa programov na nasledujúci kalendárny rok.

Vedenie Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v Slovenskej republike bude zasadať v novembri v Žiline.

Pokračovanie zo strany 1.

V posledných rokoch spolupracoval s takými klezmerovými hviezdami ako lídrmi The Klezmatics Lorinom Sklambergom, Frankom Londonom, Merlinom Shepherdom, tanečníkom Stevom Weintraubom a speváčkou Sashou Lurje. Skupina od svojho vzniku absolvovala stovky rozmanitých vystúpení nielen na Slovensku, ale aj v Európe i zámorí, počnúc multižánrovými hudobnými festivalmi, cez koncerty v kluboch a v klasických hudobných sálach, komornými vystúpeniami až po zábavy. Vystúpenia kapely prinášajú podmanivú interpretáciu známych i unikátnych piesní predovšetkým v jazyku jidiš, ale aj v slovenčine, maďarčine, angličtine a balkánskych jazykoch. Vyjadrujú aj strhujúcu emotívnosť a tanečnosť klezmerovej hudby. Preßburger Klezmer Band má na konte osem CD albumov, jeden LP album a mnoho úspešných spoluprác na filmových, divadelných a iných projektoch. Albumu Tants mit mir bolo udelené prestížne ocenenie Radio HEAD AWARD za najlepší slovenský album v kategórii category World/Folk za rok 2012. ◀

Spravodaj – mesačník ŽNO v Komárne, **založené** v roku 5756. (1996), **šéfredaktor**: Tamás Paszternák (tamas.paszternak@menhaz.sk), András Paszternák (andras.paszternak@menhaz.sk), **spolupracovníci**: Judit Haas, Mgr. Ferenc Piczek, **grafická úprava**: Richard Saláth, **jazyková korektúra**: Zsuzsanna Paszternákné Kertész (Komárno), Katarína Potoková (Nitra), tlač: Nec-arte Kft., Komárno, **adresa ŽNO**: Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel.:/fax: 00421/35/7725-355. **Regisračné číslo**: EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO**: 34073400. Periodikum je nepredajné.

Po stopách židovstva pod Zoborom

► Synagóga a cintorín nie sú jediné, ktoré dnes v Nitre pripomínajú našich predkov. Budovy, mená, osobnosti vystupujú z prachu dejín. Snažíme sa o to, aby židovstvo v Nitre nebolo už len kapitoulou v učebniciach dejepisu... Náš článok čítajte na strane 4.

Chanuka v Komárne s formáciou Pressburger Klezmer Band

Tohtoročná chanuková slávnosť Židovskej náboženskej obce v Komárne sa bude konať v nedeľu dňa 22. decembra 2019 o 14.30 hodine v Menháze (Starobinci). Pri príležitosti zapálenia prvej sviečky srdečne očakávame deti i dospelých.

Program:

- koncert skupiny Pressburger Klezmer Band
- zapálenie sviečky
- hry pre deti
- ochutnávka tradičných sviatočných jedál

Vstup voľný. Podujatie sa uskutoční za finančnej podpory Fondu Gábora Bethlena, mesta Komárno, nadácií JHF, JCD, JDC, a EZRA a Fondu národnostných menšín. Oslavujte s nami! ◀

Preßburger Klezmer Band

Prvá slovenská klezmer kapely sa predstaví so zmesou klezmerových tanečných skladieb a jidiš šlágrův a so zaradením chanukových piesní. Jedinečné bratislavské hudobné zoskupenie Preßburger Klezmer Band si od svojho založenia v roku 1995 získalo množstvo priaznivcov. Táto prvá slovenská formácia, inšpirujúca sa emotívnou a tanečnou hudbou zo strednej a východnej Európy známou ako klezmer, je zároveň najlepšie hodnotenou skupinou svojho zamerania v Európe. Jej energický hudobný „kokteil“ je podmanivo namiešaný zo židovskej, slovenskej, balkánskej a orientálnej hudby, ako aj z cigánskeho folklóru – to všetko s originálnou esenciou súčasných moderných štýlov, ako jazz, reggae a latino. Preßburger Klezmer Band patrí medzi popredných predstaviteľov európskej scény world music.

Pokračovanie na strane 2.

Myšlienky redaktora

S manželkou skoro ráno vyrážame do Bálintovho domu. Budem jej pomáhať, v jednom predpoludňajšom detskom programe si zahrám Abrahá-

ANDRÁS PASZTERNÁK

ma v rámci hry pripravenej na Deň tóry. Vyberáme starostlivo pripravené rekvizity, pomaly prichádzajú aj madrichovia. Skúšajú úvodné predstavenie. Koľkých takýchto podujatí sme sa pred rokmi aj my sami zúčastnili! Nadišiel však čas odovzdať štafetu mladšej generácii. Teraz už oni vystupujú na horu Sinaj postavenú na javisku, oni zosobňujú národ, ďalších účinkujúcich príbehu. A my len stojíme v pozadí, zamýšľajúc sa nad bývalými podujatiami. Dorazia aj prváci, predstavenie sledujú zvedavé pohľady, a už sa aj vyberajú k jednotlivým zastávkam hry. Riešia hlavolamy, rybárčia, zmerajú si schopnosti v rámci rôznych úloh. A čo je možno najpodstatnejšie, pritom všetkom sa učia, odovzdávame im a oni ponosú ďalej naše tradície, zapamätajú si mená účinkujúcich v Tóre, a veríme, že aj ich príbehy. Tradícia takto prechádza z generácie na generáciu. Čas určený pre túto časť hry sa rýchlo míňa. Na žiakov ešte čaká trochu tanca hóry a prevzatie zaslúžených odmiem. V pozadí už počujem izraelskú hudbu, snímam si Abrahámovu pokrývku hlavy, jeho „dobový“ odev, a utekám do práce... ◀

